

Londra'dan Mektup

D i d e m C r o s b y

Stonehenge'in Başı Belada

Stonehenge, aralarında Aya Sofya, Eyfel Kulesi, Taj Mahal ve Çin Seddi'nin de yer aldığı 21 finalistten biri olarak modern Dünya'nın Yeni Yedi Harikasından biri olabilmek için yarışıyor. Yeni yedi harikayı belirlemek üzere kurulmuş İsviçre kökenli New7Wonders adlı organizasyonun Dünya turu geçtiğimiz Ekim ayında Stonehenge'e uğradı. Organizasyon yetkilileri, İngilizlerin namıyla çelışen sıcak bir karşılamayla karşı karşıya kaldılar.

Prehistorik Druid adı verilen ve Hıristiyanlık öncesi Keltikrahilerin giydiği düşünülen kıyafetlere bürünmüş bir ekip, söyledikleri ilahilerle, New7Wonders yetkililerini bundan binlerce yıl geriye götürdüler. Atmosferi bozan tek şey, arka plandaki trafiğin sesiydi. İşte Stonehenge'in kara listeye alınmasına yol açan etkenlerden biri de buydu. New7Wonders ekibinin ziyaretinin hemen ardından, geçtiğimiz ay, National Geographic dergisi, Stonehenge'i koruma ve turistik tesisler bakımından 'kara liste'ye aldığını duyurdu. Araştırmaya göre Stonehenge gereğinden fazla seviliyor; kalabalık ve düzensiz. Dergi Stonehenge'e 100 üzerinden 56 puan vermiş. Çin Seddi ve Hindistan'ın Taj Mahal'i Stonehenge'e eşdeğer puana sahip.

İngiltere'nin Salisbury ovasında yükselen dev taşların oluşturduğu çember yüzyıllar boyunca insanlığın merak kaynağı oldu. Neden ve nasıl inşa edilmişti? Kim inşa etmişti? Bundan yaklaşık 5000 yıl önce, tekerleğin ya da herhangi bir metal aletin var olmadığı o zamanlarda nasıl ortaya çıkmıştı? Aralarında ağırlığı elli tonu bulan dev taşlar 30 kilometrelik mesafeden nasıl taşınmıştı? Arkeolojik verilere göre taşlar MÖ 2500 ile 2000 yılları arasında dikilmiş. Bu taşların oluşturduğu çemberi çevreleyen hendeğin ise M.Ö. 3100'de kazıldığı düşünüyor. En ağır taşlardan her birinin taşınmasında en az 600 kişinin kas gücüne baş vurulduğu düşünülüyor - özellikle yol üzerindeki yokuş yukarı bölgelerde.

Kimisi Stonehenge'in bir tapınak, kimisiyse Güneş ve Ay'ın hareketlerini gözlemek amacıyla yapılmış dev bir Güneş ya da yıldız saati olduğuna inanıyor. Stonehenge'in uzaylılar tarafından inşa edildiğine inanalar bile var! Her yıl binlerce kişi en uzun gün olan 21 Haziran'da gün doğuşunu izlemek üzere Stonehenge'de toplanıyor. Yalnızca bugüne özel olarak, ziyaretçilerden bazılarının çemberin içine girmelerine, taşlara dokunmalarına izin veriliyor. Druidler, binlerce yıl önce doğmuş geleceğin tarihöncesi ayinlerini yeniden canlandırıyorlar. Tarihöncesi bir etkinlik yineleniyorsa da, içinde bulunduğumuz dönemi yansıtır olaylar, sözelimi kavgalar, ne yazık ki hemen her yıl etkinliği gölgeliyor!

Londra yönünden Stonehenge'e yaklaştığımızda, sağınızda göz alabildiğince uzanan ovanın ortasında yükselen taşları gözden kaçırmamız olası değil. Kaç kez görmüş olursanız olun, manzaradan aynı ölçüde etkileniyorsunuz. İtiraf etmeliyim ki, Stonehenge'in yakınından, sabah güneşin doğuşunu görebilecek kadar erken geçmedim, ancak öğ-

Dünyanın yeni yedi harikasını belirlemeye girişen New7Wonders adlı organizasyon yetkilileri, aralarında Çin Seddi, Taj Mahal, Aya Sofya da bulunan adayları birer birer ziyaret ediyor. Bu fotoğraf İngiltere'deki aday harikalardan biri olan Stonehenge'de çekilmiş. Oy kullanmak isteyen herkes <http://www.new7wonders.com/> sitesinden modern dünyanın yedi harikasını belirlemek için oy kullanabilir.

leden sonra güneşin taşların arkasına düşecek kadar alçaldığı o muhteşem manzaraya tanık oldum. Ovanın ortasında yükselen taşların, inşa edildikten sonraki 1500 yıl boyunca Ada'da dini ya da bilimsel anlamda en önemli merkezlerden biri olduğuna şaşmamak gerek. Taşlar bugün bile Ada'daki en popüler merkezlerden biri - elbette turistik bakımdan!

Bugün Stonehenge'i her yıl neredeyse 1 milyon yerli ve yabancı turist ziyaret ediyor. Çemberin yaklaşık 100 metre ötesindeki turistik tesisler, araba parkları bunca kişiye hizmet ediyor. Hemen yakınından geçen iki işlek ana yol ise yalnızca Stonehenge'e bu turistlerin erişmesini sağlamakla kalmıyor; Ada'nın güneybatısına ve kuzeyine giden çoğu kişi bu iki yolu kullanmak zorunda. İşte National Geographic dergisinin Stonehenge'e, UNESCO tarafından belirlenmiş standartlara dayanarak, düşük puan vermesinin nedeni burada yatıyor.

Bugün UNESCO'nun listesinde koruma altına alınmış 830 yer var. Bunların her biri evrensel öneme sahip. Programın ilk ortaya atıldığı 70'li yıllarda koruma altına alınmış tarihi yer, çevresinden bağımsız olarak değerlendiriliyordu. Artık durum farklı. Turistik tesisler ve çevrenin trafiğinin koruma altındaki tarihi eserlere etkisinin olduğu biliniyor. İşte National Geographic'in belirlediği 400'ün üzerinde uzman, değerlendirmelerinde bu etkenleri de göz önünde bulundurdu.

Stonehenge'in etrafındaki yolların yeniden düzenlenmesi, son üç dört yıldır planlanıyor. Yoğun yollardan birini yaklaşık 4 km uzunluğunda bir tüneldir yer altından geçirilmesi planları onaylan-

mış. Ancak ödenek sorunu inşaatın başlamasını geciktiriyor. Yolların yeraltından geçirilmesiyle Stonehenge doğal eski manzarasını yeniden kazanmış olacak. Ziyaretçi tesisleriyse 4 kilometre uzakta inşa edilecek modern bir binaya taşınacak. Ziyaretçiler Stonehenge'e trenle erişecekler. Planları onaylamakla sorumlu olan yetkililer, ziyaretçileri taşıyacak bu trenin çevreyi olumsuz etkilemeye devam edeceği gerekçesiyle planları önce reddetmiş olsa da, geçtiğimiz aylarda temiz sonucu planları onayladı. İnşaat henüz başlamadı, ama önümüzdeki on yıl içinde Stonehenge ve çevresi bir zamanlar yollar, otomobillerin var olmadığı dönemdeki manzaraya yeniden sahip olabilecek. Turistler uzun bir yürüyüşe hazır olarak gelecekler bölgeye. Kim bilir ziyaretçiler önümüzdeki yıldan itibaren belki de modern dünyanın yeni yedi harikasından birini ziyaret etmeye gelecekler.

Bugün Dünya'nın yeni harikası olarak kabul edilen harikalardan yalnızca Mısır'daki Giza piramitleri ayakta. Nitekim bu piramitler bir kez daha 'harika' olmaya aday. Eski dünyanın harikaları bundan 2200 yıl önce Phylon adlı Yunan filozofça belirlenmiş. Önümüzdeki yılın -2007 yılının 7. ayının 7. gününde (07.07.07)- Dünyanın yeni harikası yenilenecek. Bu kez tek bir kişi seçmeyecek yedi harikayı; İnternet üzerinden milyonlarca kişinin oyuyla yapılacak. Liste oya açıldığında Çin'den ve Hindistan'dan oy akınına uğramış! Site hâlâ oylara açık. Oy kullanmak isteyenler New7Wonders sitesi aracılığıyla bu şansa sahip olabilirler.

(<http://www.new7wonders.com/>).